

**PEŞƏKAR VƏ İŞGÜZAR KOMPETENSİYALARIN FORMALAŞMASINDA
AZƏRBAYCAN FHN-nin ÜMUMİ TERMINOLOGİYA BAZASININ
YARADILMASI MƏSƏLƏSİ**

pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru Rusala Rzazadə

Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Akademiyası

yusala_55@mail.ru

Elmir Məmmədov

Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Akademiyası

elmir.memmedov6071@gmail.com

Xülasə. FHN Akademiyasında təhsil alan kursantların, zabitlərin FHN-nin orqanlarında müvafiq vəzifələrdə gələcək fəaliyyətlərini nəzərə alaraq, onların hərtərəfli inkişaf etmiş peşəkar mütəxəssis kimi formalaşdırılması qarşımızda duran mühüm vəzifələrdəndir.

Ali təhsil müəssisələrində müvafiq ixtisaslar üzrə mütəxəssis hazırlığında sahə terminlərinin məqsədyönlü öyrədilməsi aktual metodik problemlərdən sayılır. Məqalədə yanğın təhlükəsizliyi və həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi ilə bağlı vahid terminoloji bazanın olmaması və onun İKT vasitəsilə geniş kütləyə təqdim edilməməsi problemi qoyulmuşdur.

Müasir təhsil sistemi müəllim qarşısında müxtəlif öhdəliklər qoyaraq, ondan şifahi, yazılı, vizual, kompüter və elektron vasitələrlə diskussiya aparmaq qabiliyyətini özündə ehtiva edən kompetensiya tələb edir. Xüsusilə bu sahədə multimedianın tətbiqi nəticəsində tədrisin vizualizasiya və individualizasiyası baş verir ki, bu da yanğın təhlükəsizliyi və həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi sahəsində yüksəkixtisaslı mütəxəssislərin formalaşmasını şərtləndirir.

Açar sözlər: xüsusi leksika, fəvqəladə hallar, kadr hazırlığı, vahid terminoloji baza, peşə və işgüzar kompetensiyalar, terminoloji baza

Giriş

Azərbaycan Respublikasının inkişafında müxtəlif dövlət qurumlarının və bu qurumlarda fəaliyyət göstərən kadrların rolu danılmazdır. Belə qurumlardan biri də cəmiyyətin və dövlətin fəvqəladə hallar qarşısında təhlükəsizliyini təmin edən Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyidir (FHN). Bugün həm psixi, həm də fiziki dayanıqlılığı ilə seçilən peşəkar mütəxəssislər tərəfindən əhali və ərazinin fəvqəladə hallardan qorunması, təbii və texnogen xarakterli fəlakətlərin aradan qaldırılması, yanğın təhlükəsizliyin təmin edilməsi və s. işlər FHN-nin qarşısında duran prioritet istiqamətlərdəndir. Belə çətin işlərin icrası yalnız vəzifə öhdəliyi deyil, həm də dövlət və xalq qarşısında mənəvi sınaq, məsuliyyətdir.

Belə sağlam düşüncəli, vicdanlı, yüksəkşəriştəli, müasir bilik və bacarıqlara sahib kadrların formalaşdırılması Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Akademiyasının ən ümdə məqsəd və vəzifələrindəndir.

Dəqiqlik, planlılıq, müasirlik Akademiyanın fəaliyyətinin başlıca prinsipləridir. Dürüst və dövlətçilik ənənələrinə sadıq gənc kadrların yetişdirilməsi bu fəaliyyətin ana xəttini, əsas meyarını təşkil edir. Elə buna görə də FHNA-da müxtəlif fənlər tədris edilir, zəruri bacarıq və vərdişlərin formalaşdırılması istiqamətində əlverişli mühit yaradılır.

Bu mənada FHNA-da təhsil alan hər bir kursantın nitq qabiliyyətinin, dəftərxana mədəniyyətinin, ixtisasyönümlü ədəbiyyatla sərbəst işləmək səriştəsinin, rəsmi sənədləri tərtib etmək bacarığının, habelə auditoriya, ictimai təşkilatlar, dövlət qurumları, şəxsi heyət qarşısında çıxış etmək səviyyəsinin yüksəldilməsinə daim diqqət yetirilir, bu istiqamətdə davamlı tədbirlər planı həyata keçirilir. Xüsusilə ixtisas terminləri bazasının genişləndirilməsi, müvafiq ixtisaslar üzrə terminlərin mənimsənilməsi, peşə – ixtisasyönümlü terminlərdən istifadənin əlçatanlığının təmin edilməsi bizi düşündürən, narahat edən

məsələlərdəndir. Həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi və yanğın təhlükəsizliyi ilə bağlı terminoloji bazanın olmaması, informasiya və kommunikasiya texnologiyaları (İKT) vasitəsilə geniş kütləyə təqdim edilməməsi bu sahədəki ən böyük boşluqlardandır. Nəzərə alsaq ki, müvafiq ixtisas üzrə peşəkar kommunikasiyanın qurulması həmin sahəyə aid terminoloji bazanın həcmindən asılıdır, bu halda problemin həlli aktuallığı ilə diqqəti cəlb edir. Bundan başqa, nəzərdə tutulmuş fəaliyyət sahəsi üzrə standartlaşdırılmış terminlər və sahə leksikasından təşkil olunan normativ bazanın formalaşması terminologiya ilə bağlı aşağıdakı problemləri həll etməyə imkan verir:

- işgüzar kommunikasiyanın təkmilləşdirilməsi;
- sənədlərin tərtibi zamanı mübahisəli hüquqi məsələlərin qarşısının alınması;
- obyektə yanlış izah edən anlayışların dəqiq və birmənalı terminlərlə əvəzlənməsi;
- terminoloji uyğunsuzluqların və səhvlərin aradan qaldırılması;
- termin qıtlığının həlli istiqamətində yeni qarşılıqların yaradılması;
- axtarış sorğuları nəticəsində terminoloji vahidlərin əlçatanlığının təmini.

Beləliklə, Fövqəladə Hallar Nazirliyinin müxtəlif strukturlarında fəaliyyət göstərmək üçün mütəxəssis hazırlığında, yanğın təhlükəsizliyi və mülki müdafiə sahəsində əsas anlayışları müəyyənləşdirən vahid terminoloji sistemin yaradılması yenilənmiş terminoloji bazanın operativ şəkildə təqdim edilməsini, terminoloji informasiyanın artırılmasını, qeyri-müəyyən peşə terminlərinin tanınmasını və onların mənasının müəyyənədirilməsini, işgüzar kommunikasiya və işgüzar dil mədəniyyətinin təkmilləşdirilməsini təmin edəcəkdir [1, s.72].

Əsas hissə

Əminliklə deyə bilərik ki, dil problemlərinin tədqiqinin dövlət siyasətinin tərkib hissəsi kimi həyata keçirilməsi, hüdudlarının genişləndirilməsi, yalnız yazı deyil, həm də əqidə, düşüncə dilinə çevrilməsi istiqamətində görülən bir çox əsaslı işlər müstəqillik illərinə təsadüf edir.

29 may 2012-ci il tarixli “Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı haqqında” Sərəncama əsasən, Azərbaycan dilində termin yaradıcılığı sahəsində işlərin tənzimlənməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Terminologiya Komissiyası yaradıldı. Terminologiya Komissiyası Azərbaycan dilində termin yaradıcılığı sahəsində işlərin tənzimlənməsi, dilin lüğət tərkibinin zənginləşdirilməsi, yeni anlayış və ifadələrin dildə işlədilməsinin mümkünlüyünün müəyyənədirilməsi, elmi-ədəbi dili təkmilləşdirmək məqsədilə kütləvi informasiya vasitələrində, dərsliklərdə və digər tədris vəsaitlərində yeni termin və anlayışların dilin normalarına müvafiq qaydada işlədilməsinə nəzarət kimi mühüm funksiyaları yerinə yetirir.

Dilin lüğət tərkibinin bir hissəsi olan terminologiya dünya sivilizasiyasına uyğun olaraq daim dəyişir, yenilənir. Xüsusilə elmi-texniki tərəqqi zəminində yaranan terminlərin çoxluğu dilin lüğət tərkibini zənginləşdirir, eyni zamanda müxtəlif elm-peşə sahələri ilə bağlı terminoloji lüğətlərin tərtib edilməsinə səbəb olur. Elmi dilin vahidləri sayılan terminlər aid olduğu sferada müəyyən funksiyaya sahib olur. Hər bir mütəxəssis çalışdığı sahəyə aid terminlərin ümumi leksikadan fərqli cəhətlərini, ifadə etdiyi anlayışların mahiyyətini dəqiq bilməlidir. Yalnız bu halda terminin semantik mənasına uyğun olaraq təyinat sahəsi müəyyən edilə, məqamında və yerində istifadə oluna bilər.

Bütün dünyada olduğu kimi, ölkəmizdə də həyata keçirilən kadr siyasətinin əsas prinsiplərindən biri müasir tədris texnologiyalarının tətbiqi fonunda mütəxəssis formalaşdırmaqdır. Bu mənada FHNA-nın fəaliyyət prinsipləri dövlət siyasəti ilə yaxından səsleşir, yüksəkpotensiallı kadrların formalaşdırılmasında müasir tədris texnologiyalarının tətbiqini vacib hesab edir. Belə vacib məsələlərdən biri də elmi terminlərin pedaqoji prosesə daxil edilməsidir. Bu da öz növbəsində həm şifahi, həm də yazılı nitqdə terminlərdən məqsədəuyğun şəkildə istifadə etməyi bacaran peşəkar mütəxəssislərə cəmiyyətdə tələbatın artmasına səbəb olacaq. Fövqəladə halların qarşısının alınması və nəticələrinin aradan qaldırılması sistemində kommunikasiyanın əsasını peşəkar işgüzar dilin təşkil etdiyini nəzərə alaraq, kursantlara, müdavimlərə və gənc zabitlərə yazılı və şifahi ünsiyyətin öyrədilməsi kursun proqramına uyğun şəkildə aparılmalı və pedaqoji prosesdə İKT-yə əsaslanan yeni təhsil

texnologiyalarının və məlumat sistemlərinin tətbiqi nəticəsində çevik, şəxsi və professional inkişafa hazır olan, məsələlərin həllinə yaradıcı və müstəqil yanaşan mütəxəssislərin hazırlanmasına yönəlməlidir [3].

Fövqəladə hallar üzrə terminlərin mənimsənilməsi ilə bağlı vəziyyəti təhlil etdikdə müvafiq sahə üzrə terminoloji bazanın formalaşmaması və onun sistemli şəkildə təqdim olunmaması kimi problemlərlə üzləşirik. Bu isə terminoloji mədəniyyətin inkişafını çətinləşdirir və mütəxəssislərin əlavə təhsil motivasiyasına əngəl yaradır [4].

Qeyd edilən problemin aktuallığının dərki və həll olunması, gələcək mütəxəssislərə elmi-tədqiqat işlərinin aparılmasına, kursantlar arasında peşəkar ünsiyyət bacarıqlarının inkişafına, müxtəlif mənbələrdən, o cümlədən Fövqəladə Hallar Nazirliyinin rəsmi internet saytından ən müasir normativ-hüquqi bazanın operativ şəkildə əldə edilməsinə, davamlı təhsil strategiyasına uyğunlaşmağa geniş imkanlar yaradacaq.

Azərbaycan Fövqəladə Hallar Nazirliyinin peşə dilinin formalaşmasının əsas göstəricisi olan vahid ümumi terminologiya bazasının yaradılması, nazirliyin rəsmi internet saytında yerləşdirilməsi və ona maneəsiz çıxış imkanı tədris prosesini optimallaşdırma, ona məqsədyönlü xarakter verə, FHN-nin struktur bölmələrində fəaliyyətin səmərəliliyinə şərait yarada və aşağıdakı problemləri aradan qaldıra bilər.

1. Terminlərin FHN-nin fəaliyyət istiqamətləri üzrə sistemləşdirilməsi problemi

Bu sahə üzrə xüsusi leksika mülki müdafiə xidməti əsasında yaranmış, eyni zamanda FH və təbii fəlakətlərin nəticələrinin aradan qaldırılması istiqamətində fəaliyyətlər sahə leksikologiyasının genişlənməsində əsaslı rol oynamışdır. Bununla yanaşı, müxtəlif ölkələrin xilasedicilərinin xidməti təcrübələrinin öyrənilməsi FH-nin özünəməxsus terminologiyasının formalaşmasına və inkişafına müsbət təsir göstərmişdir. Beləliklə, FH-nin terminologiyası Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyi ilə paralel yaranmış, tədrisən normativ-hüquqi bazası təşəkkül tapmışdır. Məhz normativ-hüquqi baza FH-nin terminologiyasının kodifikasiya və unifikasiyası üçün təməl rolunu oynamışdır. Hazırda FH-nin terminologiyası məzmun və mahiyyət etibarilə fəvqəladə hadisələr, təbii fəlakətlərin aradan qaldırılması, yanğından mühafizə, əhali və ərazinin hərbi əməliyyatların fəsadlarından müdafiəsi, həmçinin dinc dövrdə əhalinin mülki müdafiəsi üzrə xidmət göstərən Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin məqsəd və məramı ilə uyğunluq təşkil edir. FHN-nin normativ və qanunverici bazasının təkmilləşdirilməsi bu gün də məqsədyönlü şəkildə davam etdirilir.

Digər fəaliyyət növləri ilə müqayisədə FH-nin terminologiyası hələ də ciddi şəkildə nizama salınmayıb və bu məsələ öz həllini tapmayıb.

2. Terminologiyanın öyrənilməsinin səmərəliliyini artırmaq üçün tədris materiallarına terminlərin daxil edilməsi problemi

Azərbaycan dilində FH-nin fəaliyyət istiqamətləri üzrə terminlərin təşəkkülü, formalaşması və inkişafı çoxşaxəli proses olub, bir sıra amillərlə reallaşır. Bu amillərdən ən başlıcası tədris zamanı terminlərin öyrənilməsinə xüsusi diqqət yetirilməsi, mühazirə materiallarının, dərslik və dərs vəsaitlərinin müvafiq fənn terminləri ilə əhatə olunmasıdır. Həmçinin müasir dövrün tələblərinə uyğun olaraq elektron resursların istifadəsi ilə terminlərin əlçatanlığı təmin olunmalı, onların semantik mənasının, dəqiq qarşılıqlığının öyrənilməsinə əlverişli şərait yaradılmalıdır. Əks təqdirdə terminologiya kursant və müdavimlər tərəfindən mexaniki şəkildə öyrəniləcək, onun semantik və konseptual izahında çətinliklər mövcud olacaqdır.

3. Öyrənilən terminlərin fərqləndirilməsi problemi

Azərbaycan dilinin terminoloji sisteminin bir hissəsi olan FH üzrə terminologiya özünəməxsus vahidlərə malikdir. Bu vahidlərin hər biri müəyyən anlayışları ifadə edir və onların mənası gələcəyin sahə mütəxəssisləri olan kursant və müdavimlərə dəqiq məlum olmalıdır. Bunun üçün müəllimlər tərəfindən terminlərin semantikasının, ümumişlək leksikadan fərqli xüsusiyyətlərinin sistemli və məqsəduyğun şəkildə tədrisi təşkil edilməlidir. Bu mənada mövzuya aid termin və təriflərin siyahısının tərtibi və kursantlara dərsdən öncə təqdimi mühazirənin effektivliyinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərə bilər. Lakin unutmamaq olmas ki, tədris materiallarının həddən artıq terminlərlə dolu olması, kursant və

müdəvimplərin mövzunu mənimsəmələrində problemlərə, həmçinin dərsə maraqlarının azalmasına səbəb ola bilər.

Əsas məqsəd semantik məzmunu, yaranma üsulu, mənşəyi dəqiq izah edilən hər bir termini aktiv lüğətə daxil etmək, seminar və kütlə qarşısında çıxışlar zamanı fəal dil vahidləri kimi istifadəsinə nail olmaqdır.

4. Vizuallıq (görüntülü təqdimat) problemi

Məlum olduğu kimi, şifahi vasitələr bəzən kifayət etmir və buna görə də terminin izahı üçün əsaslı işarə və ya modelin təqdimi zərurətə çevrilir. Qeyd etmək lazımdır ki, terminologiyanın (axtardığımız anlayışların) vizuallaşdırılması onun öyrənilməsi baxımından ən yaxşı üsullardan biridir. Ənənəvi mühazirə materialının, öyrənilən mövzuların elektron lövhə və prezentasiya vasitəsilə təqdimatı obrazlı-semantik əlaqələrin formalaşmasını xeyli asanlaşdırır və təqdim olunan materiallarla işi daha maraqlı edir.

5. Terminin ana dilinə tərcüməsi və müqayisə yolu ilə şərh problemi

Müasir dövrdə fənlərarası diferensiasiya və inteqrasiya, həmçinin sürətli informasiya mübadiləsi prosesi, terminologiya sahəsinə də təsirsiz ötürməyib, terminlərin dildəki yerinin, işlənmə xüsusiyyətlərinin öyrənilməsini zəruri etmişdir.

Məlum olduğu kimi, dil insanlar arasında əsas ünsiyyət vasitəsi olub, cəmiyyətin müxtəlif sahələrində baş verən dəyişiklikləri özündə əks etdirən böyük bir sistemdir. Bu sistemin bir parçası olan terminologiyanın əsas predmeti və ifadə vasitəsi isə terminlərdir. Terminlər digər söz qruplarından fərqli olaraq, elmi mətnlərin dərk olunmasında açar rolunu oynayır, xüsusi funksiya yerinə yetirir. Hal-hazırda dilin lüğət tərkibinin zənginləşməsində terminlər müstəsna rol oynayır. Belə ki, elmi-texniki tərəqqi ilə əlaqədar yaranan yeni anlayışlar tədricən terminlərə çevrilir. Başqa dildən alınan terminlərin bir qismi dilimizin daxili imkanları hesabına, yəni müvafiq ekvivalent termin-sözlə əvəzlənir, beynəlmiləl terminlər isə olduğu kimi qalır.

Adi danışmaq dilində istifadə edilən sözlərdən fərqli olaraq, monosemantik xüsusiyyəti ilə seçilən terminlərin təlim-tədris prosesində öyrənilməsi prosesi aktuallığı ilə diqqəti cəlb edir. Bütün bunları nəzərə alaraq, tədris zamanı ixtisas üzrə leksik materialın uğurla mənimsənilməsinə nail olmaq və nitqdə fəal istifadəsinə təmin etmək üçün müvafiq ixtisas mətnlərinə istinad etmək lazımdır. Belə ki, mövzu ilə əlaqədar elmi məzmunlu mətnlərin oxunuşu, mətnlərdə rast gəlinən terminlərin izahı, ana dilindəki qarşılıqlarının vurğulanması kursant və müdəvimplərin söz ehtiyatlarının zənginləşməsində, işgüzar və akademik kommunikasiya bacarıqlarının formalaşmasına töhfə verə bilər.

6. Terminlərdən istifadə problemi

Tədris zamanı nəinki konkret söz və ya ifadənin mənası ilə tanış olmaq, həmçinin onun praktiki istifadəsinə nail olmaq vacib məsələlərdəndir. FH terminologiyasından istifadə zamanı kompleks məşqlər təşkil edilə bilər. Bu cür praktiki məşqlər kursant və müdəvimplər tərəfindən terminlərin istifadə sahəsini, semantik cəhətlərini, cümlədə konkret işlədilmə yerlərini öyrənmələrinə yardım edəcək.

Terminlərdən ixtisasa aid tapşırıqlar, məruzə, təqdimat, kurs işi, referatlar və fəvqəladə hadisələrin müzakirəsi kimi müxtəlif dərs formalarında istifadə edilə bilər. Bu zaman terminlərin leksik və sintaktik uyğunluğu, cümlədə düzgün işlədilməsi problemi dil normaları ilə tənzimlənir. Sintaktik səviyyədə uyğunluq həm yazılı, həm də şifahi nitq zamanı peşəyönümlü məlumatların düzgün çatdırılmasında özünü göstərir. Leksik uyğunluq isə öz növbəsində terminlərin başqa sözlərlə işlənilməsini və onların sıralanmasını, yəni terminlərin ayrı-ayrılıqda deyil, mümkün birləşmələr şəklində təqdim edilməsi zərurətini nəzərdə tutur [4].

7. Bir çox terminlərin heç bir şərhinin olmaması və ya səhv şərh edilməsi faktı ilə bağlı təlim problemi

Elmi terminologiya lüğətin tək-cə təbii yolla yaradılmayan, həm də uyğunlaşdırılıb mütəxəssislərin istifadəsinə təqdim edilən hissəsidir. Bu istiqamətdə terminoloji iş davam etdirilməli, bir sıra problemlər həll olunmalıdır: terminoloji sahədə çoxmənalılıq və omonimliklə bağlı problemlərin aradan qaldırılması, xarici mənşəli terminlərin elmi dilə daxil edilməsi, xarici terminlərin qrammatik cəhətdən uyğunlaşdırılması və onların Azərbaycan dilində rahat şəkildə işlədilməsi.

8. Fövqəladə Hallar Nazirliyinin tədris tapşırıqlarına (məqsədlərinə) xidmət edən elektron resurslarının olmaması problemi

Öyrədici informasiya sistemlərinin tədris prosesinə tətbiqi kursantların gələcək mütəxəssis kimi formalaşmalarında, ixtisas üzrə bilik və bacarıqlar əldə etmələrində həlledici rol oynayır. İnformasiya sistemləri sayəsində ali təhsil müəssisələri təhsil-tədqiqat mərkəzinə çevrilir, müasir tələblərə cavab verən kadrlar hazırlanır. Həmçinin informasiya əsrinin təsiri ilə müəllim və mütəxəssislər getdikcə əhəmiyyət kəsb edən özünütəhsil prosesinə cəlb olunacaqlar. Beləliklə, elektron resursun yaradılması müasir tədris materiallarının daha səmərəli öyrənilməsinə, nəzəri və praktiki biliklərin artmasına, yaradıcılıq qabiliyyətlərinin inkişafına, dərkətmə prosesində innovativ metodları stimullaşdırmağa imkan verəcəkdir.

Nəticə

Fövqəladə hallar sahəsində peşə lüğətinin, terminlərin və sabit ifadələrin (birləşmələrin) vahid konseptual aparat sisteminin yaradılması aşağıdakı istiqamətlərdə mühüm rol oynayacaq:

- Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin xilasetmə bölmələri üzrə kadr təminatında, mütəxəssislərin fərdi hazırlıq səviyyələrinin artırılmasında;
- müstəqil fəaliyyət zamanı, eyni zamanda aidiyyəti orqanlarla qarşılıqlı əməkdaşlıq çərçivəsində müvafiq bilik və bacarıqların təkmilləşdirilməsində;
- yüksək səviyyəli kadrların hazırlanması məqsədilə müasir üsul və metodların tətbiqində;
- bilik üföqlərinin genişləndirilməsi, intellektual səviyyənin yüksəldilməsi, peşə idrakına söykənmiş gündəlik fəaliyyəti planlaşdırmaq bacarığında.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısı

1. Rzadə, V.Ə. Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Akademiyası kursantlarının kommunikativ bacarıqlarının inkişafında peşə leksikası tədrisinin əhəmiyyəti // – Bakı: Hərbi bilik – 2023. № 1. – s. 68-71.
2. Ермолаева, Ж.Е., Герасимова, И.Н. Формирование профессиональных компетенций курсантов и слушателей посредством применения активных и интерактивных методов обучения в вузах системы МЧС России // Москва: Научно-методический электронный журнал "Концепт", – 2014. № 10. – с. 1-6.
3. Ермолаева, Ж. Е. Формирование профессиональной речи специалистов системы МЧС посредством создания терминологического словаря в области пожарной безопасности // – Концепт. – 2015. – № 12 (декабрь). – с. 8 [Электронный ресурс] / – URL: <http://e-koncept.ru/2015/15442.htm>
4. Щеголихина, Т.Н. Проблема обучения студентов терминологии в ракурсе развития умений профессиональной коммуникации: [Электронный ресурс] / – 14 март, 2015. URL: <https://100-bal.ru/informatika/194739/index.html>

Аннотация

О создании общей терминологической базы Министерства по Чрезвычайным Ситуациям Азербайджана в формировании профессиональных и деловых компетенций Русала Рзаде, Эльмир Мамедов

Учитывая, будущую деятельность на соответствующих должностях в органах Министерства Чрезвычайных Ситуаций (МЧС) курсантов и офицеров, обучающихся в Академии МЧС, их формирование как всесторонне развитых специалистов является одной из важнейших задач, стоящих перед нами.

В высших учебных заведениях целенаправленное обучение специализированным терминам в подготовке специалистов по соответствующим специальностям считается одной из актуальных методических проблем. В статье рассматривается проблема отсутствия единой терминологической базы, связанной с пожарной безопасностью и безопасностью жизнедеятельности, а также недостаточной ее презентации широкой аудитории с помощью ИКТ (информационно-коммуникационных технологий).

Современная образовательная система ставит перед преподавателем различные обязанности, требуя от него компетенций, включающих способность вести дискуссии с использованием устных, письменных, визуальных, компьютерных и электронных средств. В частности, применение мультимедиа в этой области приводит к визуализации и индивидуализации обучения, что, в свою очередь, способствует формированию высококвалифицированных специалистов в области пожарной безопасности и безопасности жизнедеятельности.

Ключевые слова: специальная лексика, чрезвычайные ситуации, подготовка кадров, единая терминологическая база, профессиональные и деловые компетенции, терминологическая база

Absrtact

On the issue of establishing a general terminology database of the Ministry of Emergency Situations of Azerbaijan in the formation of professional and business competencies Rusala Rzazade, Elmir Mammadov

Taking into account the future activities of cadets and officers studying at the Academy of the Ministry of Emergency Situations (MES) in relevant positions within the MES structures, their development as well-rounded professional specialists is one of the important tasks we face.

In higher education institutions, the targeted teaching of sector-specific terms in the preparation of specialists in relevant fields is considered one of the pressing methodological issues. The article addresses the problem of the lack of a unified terminology base related to fire safety and life safety, and its insufficient presentation to the wider public through ICT (Information and Communication Technologies).

The modern education system imposes various responsibilities on teachers, requiring them to possess competencies that include the ability to engage in discussions using verbal, written, visual, computer, and electronic means. In particular, the application of multimedia in this field results in the visualization and individualization of teaching, which conditions the formation of highly qualified specialists in the field of fire safety and life safety.

Keywords: specialized lexicon, emergency situations, personnel training, unified terminology base, professional and business competencies, terminology base

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 10.06.2024

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 14.06.2024

Çapa qəbul edilmişdir: 31.07.2024